

Designgymnasiet i Sverige AB
Org.nr. 5569320681
sickla@designgymnasiet.se

2023-12-15
Dnr SI 2022:8458

Uppföljningsbeslut

efter kvalitetsgranskning av
undervisningen i källkritiskt förhållningssätt
– fokus gymnasieskolan
vid Designgymnasiet Sickla
belägen i Nacka kommun med
Designgymnasiet i Sverige AB som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Designgymnasiet Sickla avseende verksamhetens kvalitet inom undervisningen i källkritiskt förhållningssätt – fokus gymnasieskolan. Granskningen genomfördes under vårterminen 2023.

Vid granskningen identifierade Skolinspektionen tre utvecklingsområden som angetts i beslut den 13 juni 2023, dnr SI 2022:8458.

Skolinspektionen har begärt att huvudmannen för Designgymnasiet Sickla senast den 17 november 2023 ska redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån identifierade utvecklingsområden. Designgymnasiet i Sverige AB har kommit in med en sådan redovisning den 17 november 2023.

Beslut efter uppföljning:

Undervisning för att främja elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda digitala och andra källor

Utvecklingsområde 1:

Rektorn och lärarna behöver skapa en samsyn hur undervisningen i källkritiskt förhållningssätt ska utvecklas och ta del av relevant sakkunskap.

Skolinspektionen bedömer redovisade åtgärder på följande sätt:

- Huvudmannen har påbörjat ett arbete som ligger i linje med Skolinspektionens bedömning av vad som behövs för att höja kvaliteten inom bedömningsområdet.

Utvecklingsområde 2:

Lärarna behöver utveckla undervisningen och synliggöra behovet av källkritik genom att inkludera ett källkritiskt resonemang i frågor där olika tolkningar finns.

Skolinspektionen bedömer redovisade åtgärder på följande sätt:

- Huvudmannen har påbörjat ett arbete som ligger i linje med Skolinspektionens bedömning av vad som behövs för att höja kvaliteten inom bedömningsområdet.

Utvecklingsområde 3:

Lärarna behöver utforma uppgifter som ger eleverna möjlighet att träna på att göra källkritiska ställningstaganden i relation till olika sorters källor.

Skolinspektionen bedömer redovisade åtgärder på följande sätt:

- Huvudmannen har påbörjat ett arbete som ligger i linje med Skolinspektionens bedömning av vad som behövs för att höja kvaliteten inom bedömningsområdet.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Bakgrund

Undervisning för att främja elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda digitala och andra källor.

Bedömningen var att ett utvecklingsarbete behövde inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver skapa en samsyn hur undervisningen i källkritiskt förhållningssätt ska utvecklas och ta del av relevant sakkunskap.

Av huvudmannens redovisning framgår att lärarna på Designgymnasiet Sickla påbörjat en dialog om hur undervisningen i källkritiskt förhållningssätt bedrivs. Lärarna har till exempel delat både uppgifter och arbetsmaterial med varandra. Rektorn har tillsammans med lärarna genomfört en kartläggning av undervisningen i källkritiskt förhållningssätt. Detta underlag används också som en grund för att se över progressionen i undervisningen gällande källkritiskt förhållningssätt, eftersom kurserna skiljer sig åt beroende på programtyp och när i elevernas utbildning som de är inplanerade. Därför ser de även över möjligheter att exempelvis komplettera undervisningen med inslag av källkritiska resonemang under mentorstiden för att utjämna skillnaderna mellan programtyperna. Rektorn har även involverat skolbiblioteket i arbetet med källkritik. Ansvariga bibliotekarier kommer att besöka skolan under vårterminen för att under mentorstider prata med samtliga klasser om källkritik. Detta syftar till att ge eleverna på alla program likvärdig information gällande källkritiska resonemang och ett källkritiskt förhållningssätt. Personalen kommer dessutom under våren ta del av en utbildning om AI från Luleå tekniska universitet. Lärarna har i samband med kartläggningen även framfört önskemål om vilken sakkunskap de skulle vilja ta del av och de har även synliggjort vad de har för kompetenser gällande källkritik inom kollegiet, för att kunna dra nytta av dessa i det

fortsatta arbetet. På så sätt kommer de även att utveckla det källkritiska förhållningssättet i alla kurser som eleverna får undervisning i. Arbetet kommer enligt huvudmannens redovisning att fortsätta under våren 2024.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen har påbörjat ett arbete som ligger i linje med det som Skolinspektionen anser behövs för att utveckla arbetet. Skolinspektionen förutsätter att huvudmannen fortsätter med de planerade insatserna, för att på så sätt skapa en samsyn kring hur undervisningen i källkritiskt förhållningssätt ska bedrivas.

Bedömningen var att ett utvecklingsarbete behövde inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla undervisningen och synliggöra behovet av källkritik genom att inkludera ett källkritiskt resonemang i frågor där olika tolkningar finns.

I huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder framgår att alla lärare tagit del av Skolverkets material om källkritik och fått möjlighet att se över sin egen undervisning, för att synliggöra behovet av källkritik och inkludera ett källkritiskt resonemang i frågor där olika tolkningar finns. I ett gemensamt dokument kan lärarna ta del av andra lärares exempel som inspiration för den egna undervisningen. Huvudmannen konstaterar att lärare i större utsträckning än tidigare synliggör källkritiska resonemang i undervisningen.

Huvudmannen uppger att det kommer att ske ett fortsatt arbete för att utveckla undervisningen. Detta arbete förväntas leda till att alla lärare utvecklar källkritiska resonemang i alla ämnen. Arbetet kommer att fortsätta genom att de ska lyfta begreppet källkritik och begrepp som är kopplade till källkritik, och därigenom hoppas de kunna skapa en samsyn mellan lärarna i de olika ämnena på skolan. Enligt redovisningen kommer detta också innebära att de synliggör arbetet för eleverna för att få eleverna att förstå vikten av ett källkritiskt förhållningssätt, särskilt i relation till teknisk/digital utveckling och AI:s påverkan.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen har påbörjat ett arbete som ligger i linje med det som Skolinspektionen anser behövs för att utveckla arbetet. Skolinspektionen förutsätter att huvudmannen fortsätter det påbörjade arbetet genom att genomföra de planerade insatserna.

Bedömningen var att ett utvecklingsarbete behövde inledas inom följande:

- Lärarna behöver utforma uppgifter som ger eleverna möjlighet att träna på att göra källkritiska ställningstaganden i relation till olika sorters källor.

I huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder framgår att alla lärare har fått i uppgift att ta fram uppgifter som ger eleverna möjlighet att träna på att göra källkritiska ställningstaganden. De har börjat samla dessa uppgifter i ett gemensamt dokument och på detta har bidragit till att skapa en översyn av vad respektive ämne kan och bör behandla gällande källkritik. Att lärarna fått i uppgift att skapa sådana uppgifter till sin undervisning innebär också att alla elever kommer att få möjlighet att träna på att göra källkritiska ställningstagande på olika sätt inom olika ämnen under sin gymnasietid. Enligt huvudmannen är den förväntade effekten att eleverna kommer att få fler möjligheter att träna på att göra källkritiska ställningstagande i alla kurser som också innehåller olika sorters källor. I övrigt framgår dock inte hur källkritiska ställningstagande i relation till olika sorters källor lyfts i uppgifterna som lärarna utformat. Enligt huvudmannen kommer de fortsätta att utveckla uppgifter och arbetet inom källkritik, samt följa upp det arbete som sker.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen har påbörjat ett arbete som ligger i linje med det som Skolinspektionen anser behövs för att utveckla arbetet.

På Skolinspektionens vägnar

X Arne Hellmark

Beslutsfattare

Signerat av: Arne Hellmark

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Undervisningen i källkritiskt förhållningssätt – fokus gymnasieskolan.](#)

X Maria Larsson

Föredragande/utredare

Signerat av: Maria Larsson

Bilaga 1: Bedömningsgrunder

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde 1: Samarbete för att utveckla undervisningen om källkritik

I området granskas hur lärarna utvecklar undervisningen och håller sig uppdaterade i förhållande till en föränderlig samhälls- och teknikutveckling samt till elevernas vardag. Inom detta område är även samarbetet mellan lärare och med skolbibliotekens personal en viktig del för att utveckla skolans arbete och bidra till elevernas källkritiska förhållningssätt samt ge dem möjlighet att tillägna sig konkreta metoder för till exempel informationssökning. Lärarna behöver kunskap för att kunna undervisa eleverna om var och hur de hittar tillförlitliga källor samt balanserad information genom det som kallas sökkritik och källtillit. Lärarna behöver hålla sig uppdaterade så att undervisningen även kan innehålla moment om hur teknik och algoritmer påverkar källor och handlingar samt om hur den digitala tekniken utvecklas. I detta är en viktig del även de plattformar och forum som eleverna får information från, vilket gör att lärarna behöver hålla sig uppdaterade även kring hur dessa sorterar och visar information.

Bedömningsområde 3: Källkritiken är ständigt närvarande i undervisningen och involverar olika källor och uttryckssätt

Området handlar om huruvida lärarna återkommande genomför undervisning om källkritiskt förhållningssätt i undervisningen. Forskningen visar att kombinationen av kunskapen inom ett ämne och dess vetenskapliga grund och förhållningssätt tillsammans med konkreta metoder för källkritiskt granskning och värderande är särskilt viktigt. Det är därför viktigt att lärarna kontinuerligt integrerar undervisningsmoment om kritiskt tänkande och ett källkritiskt förhållningssätt i respektive ämne.

Det är viktigt att undervisningen innehåller både teoretiska genomgångar och praktiska övningar av källkritiskt förhållningssätt och metod, och att dessa är ständigt levande/närvarande i undervisningen. Läraren behöver presentera olika källkritiska metoder som är relevanta utifrån ämnets vetenskapliga grund samt ge eleverna en möjlighet att reflektera över hur olika digitala källor och informationsflöden kan värderas utifrån olika vetenskapliga traditioner och metoder. Det är således av vikt att undervisningen involverar såväl text som bild, rörlig bild och ljud, samt de plattformar som eleverna använder sig av.

Bedömningsområde 3: Eleverna får stöttning i användningen av källkritiskt förhållningssätt

I området granskas hur lärarna ger eleverna möjlighet att omsätta, utveckla och befästa sina källkritiska förmågor och förhållningssätt. För att utveckla elevernas källkritiska förhållningssätt är det viktigt att lärarna tar ansvar för och leder eleverna genom att medvetet skapa uppgifter med ett väl valt innehåll och med genomtänkta frågor som eleverna ska undersöka. Lärarens ledning och stöttning bör även innebära att eleverna får stöd och konstruktiv, åldersanpassad feedback för att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt i förhållande till både digitala och tryckta källor. En annan viktig aspekt är att eleverna ges stödstrukturer, till exempel tydliga instruktioner för hur de ska arbeta eller modeller för hur saker ska presenteras, men de kan också utgöras av vägledning från läraren i konkreta situationer, exempelvis stöd i form av ändamålsenliga och genomtänkta frågor. Allteftersom kunskapen och förmågorna utvecklas över tid finns det möjlighet att minska stödstrukturernas omfattning samtidigt som uppgifterna bör stötta en progression och ge eleverna möjlighet att lära sig använda olika typer av källor samt lär sig deras styrkor och brister.

Det är viktigt att läraren utmanar eleverna att tänka utanför ramarna och ifrågasätta deras antaganden om den information de tar del av och som de undersöker samt producerar inom undervisningen. Uppgifterna bör även omfatta källkritiska tillvägagångssätt i olika typer av digitala verktyg, olika typer av källor och former av uttryck och ge eleverna möjlighet att arbeta mer fritt med undersökande uppgifter.

Bilaga 2: Författningsstöd

Gymnasieskolans syfte är enligt **skollagen** (2010:800) bland annat att ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper (15 kap. 2 § skollagen). Enligt **läroplanen** ska eleverna kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska information och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. På så vis närmar sig eleverna ett vetenskapligt sätt att tänka och arbeta. [...] Genom studierna ska eleverna stärka grunden för det livslånga lärandet. Förändringar i arbetslivet, digitaliseringen och den tekniska utvecklingen, internationaliseringen samt miljöfrågornas komplexitet ställer nya krav på människors kunskaper och sätt att arbeta. [...] I ett allt mer digitaliserat samhälle ska skolan också bidra till att utveckla elevernas digitala kompetens. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse av hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska också ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt för att kunna värdera information (Förordning om läroplan för gymnasieskolan [SKOLFS 2011:144], Lgy 11, 1 Skolans värdegrund och uppgifter, Gymnasieskolans uppdrag).

I **läroplanen** anges vidare att det är skolans ansvar att varje elev som har slutfört ett nationellt program kan använda sina kunskaper som redskap för att bland annat kritiskt granska normer, påståenden och förhållanden, kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för bland annat kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning och lärande, kan använda bibliotek och deras resurser samt har förutsättningar för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv och förmåga att kritiskt granska och bedöma det de ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor (Lgy 11, 2.1 Kunskaper, Mål). Enligt läroplanen ska läraren i undervisningen utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång samt organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat får möjlighet att använda digitala verktyg på ett sätt som främjar kunskapsutveckling (Lgy 11, 2.1 Kunskaper, Riktlinjer). Alla som arbetar i skolan ska, i skolans arbete med normer och värden, uppmärksamma de möjligheter och risker som den ökande digitaliseringen medför (Lgy 11, 2.2 Normer och värden, Riktlinjer).

Av **skollagen** följer att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor (2 kap. 9 skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla

kunskaper, ges handledning och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, däribland skolbibliotek och digitala verktyg. Rektorn ansvar vidare för att lärare och annan personal får möjlighet till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjlighet att dela med sig av sin kunskap samt att lära av varandra för att utveckla utbildningen. Rektor har därtill ansvar för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen och för att stärka elevernas språkliga och digitala kompetens (Lgy 11, 2.6 Rektorns ansvar).

I **ämnesplaner** för engelska, historia, religionskunskap, samhällskunskap, svenska, svenska som andraspråk, naturkunskap, biologi, fysik och kemi anges bland annat följande avseende respektive ämnes syfte. Undervisningen i engelska ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse av hur man söker, värderar, väljer och tillägnar sig innehåll från olika källor. I historia ska eleverna ges möjlighet att söka, granska, tolka och värdera olika typer av källor och att använda digitala verktyg för att söka information från olika medier. I religionskunskap ska ge eleverna ges möjlighet att analysera texter och begrepp, kritiskt granska källor i digital och annan form, diskutera och argumentera. I svenska och svenska som andraspråk ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker, sammanställer och kritiskt granskar information från olika källor och ge eleverna förutsättningar att utveckla sin förmåga att orientera sig, läsa, söva och kommunicera i en vidgad digital textvärld med interaktiva och föränderliga texter. I naturkunskap ska undervisningen syfta till att eleverna bland annat utvecklar förmåga att kritiskt värdera och ta ställning i frågor som har ett naturvetenskapligt innehåll. I biologi, fysik och kemi ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förmåga att kritiskt värdera och skilja mellan påståenden som bygger på vetenskaplig respektive icke-vetenskaplig grund. I ämnesplan för samhällskunskap anges att ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt kräver ett kritiskt förhållningssätt och eleverna ska därför ges möjlighet att utveckla ett sådant. Det omfattar förmåga att söka, strukturera och värdera information från olika källor och medier samt förmåga att dra slutsatser utifrån informationen. Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.